

Museumnieuws

Textielmuseum Tilburg

Tentoonstelling

'Hete harten, koele koppen'.

Werken in de textiel 1860 tot nu

Niet speciaal voor het examenonderwerp 'Met de loep op Lancashire', maar wel een aardig om bij gelegenheid te bezoeken. Vanaf 23 januari brengt het textielmuseum in Tilburg de multimedia tentoonstelling 'Hete harten, koele koppen. Werken in de textiel 1860 tot nu'. Deze expositie is een aanvulling op de permanente collectie. Voortaan zal naast het technologische verhaal over de ontwikkeling van de textielindustrie ook de geschiedenis van de arbeider te zien en te horen zijn. Volgens het hoofd van de afdeling presentatie en collectie, tevens conservator Industriële Cultuur, Hanneke Oosterhof, heeft de ervaring geleerd dat bezoekers het sociale verhaal achter de textielarbeid onvoldoende tot zich namen. Machines zijn zo prominent en manifest aanwezig in de permanente collectie dat men het sociale verhaal niet oppikt.

De titel van de nieuwe tentoonstelling is afkomstig van een affiche uit

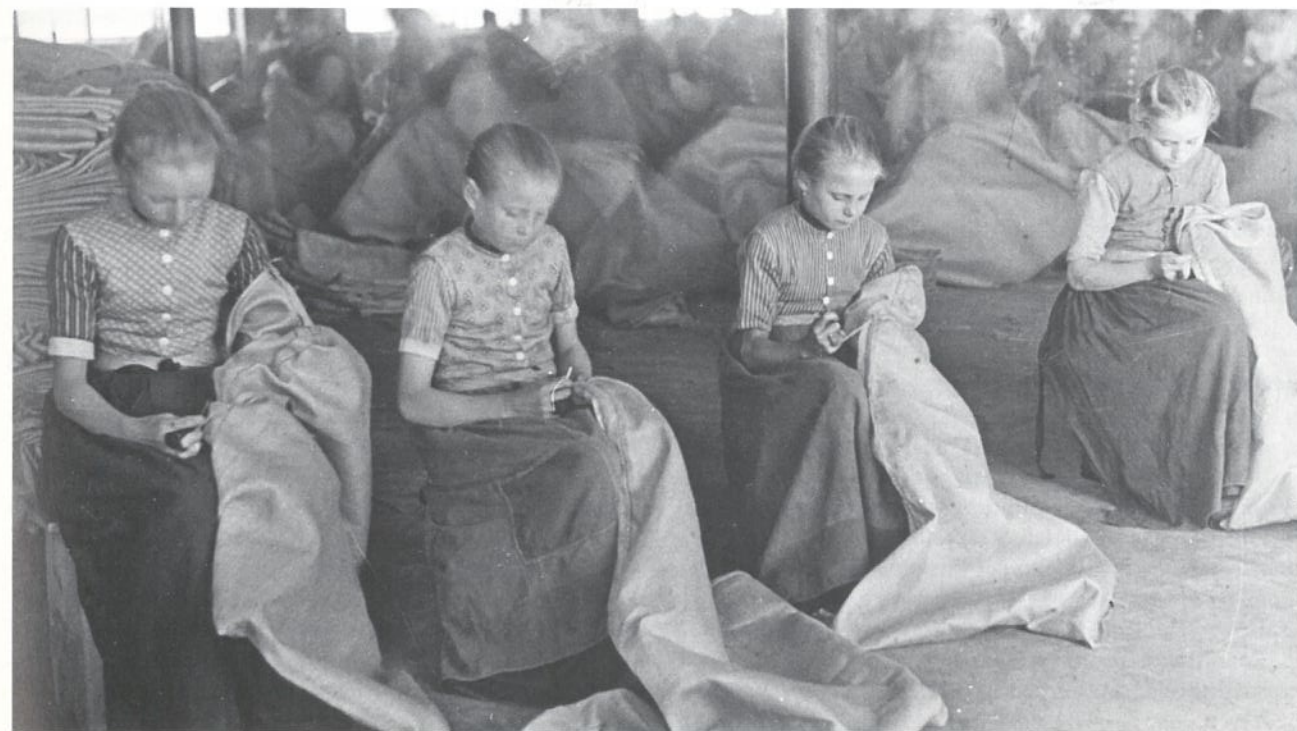
1923/1924. Nederland beleefde tussen oktober 1923 en juni 1924 de grootste textielstaking die ons land heeft gekend. Op de afbeelding is een potige arbeider met brede schouders te zien. De ontwerper van de affiche, ene Walter, pseudoniem voor een tot nu toe onbekend persoon, plaatste de arbeider tegen de achtergrond van een vlammenzee, waardoor meteen felle betrokkenheid met de strijd van die textielarbeiders in Twente, Brabant en de Achterhoek waarneembaar is.

De tentoonstelling bestaat uit vier onderdelen. Om te beginnen is er een abstract vormgegeven weverswoning.

Oosterhof: 'Geen replica, maar slechts de houten contouren, van een huis van wol-thuiswevers zoals je die tot 1910 in Tilburg vond. Het aantal thuiswevers bedroeg toen nog zo'n ruim driehonderd en die huizen

staan in de directe omgeving van het museum. Tilburg was een echte wolstad, in tegenstelling tot Twente waar de arbeiders vooral katoen en linnen verwerkten. De sfeer in Tilburg was daardoor heel anders. De fabrieken waren kleiner en de fabrikanten minder rijk. De wol kwam niet alleen van schapen uit de regio, maar werd ook vanuit Leeds ingevoerd. In Tilburg beconcurreerden heel veel kleinere fabrikanten elkaar.'

Bij de weverswoning hoort een lichtspel, één speciaal voor volwassenen en één toegesneden op kinderen. Oosterhof: 'Dat lichtspel gaat dus niet over de technische aspecten van het weven, maar over de wijze waarop gezinnen leefden. Hoe de verhoudingen binnen het gezin lagen. Over wat de arbeidersgezinnen aten. Met speciale aandacht voor heel praktische dagelijkse huis-tuin-en-keukenzaken, zoals door wie en hoe werd de beerput gelege. Attributen lichten op en dan hoor je het verhaal.

Naaien van jute zakken, Rijssen 1900. Collectie Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam.

Voor dit onderdeel is gebruik gemaakt van bronnen uit de wijk Hasselt waar veel thuiswevers woonden.'

Vervolgens wandelt de bezoeker langs een soort virtuele strip met projecties van foto's en films, waarop leven en werken in de textiel net weer even iets anders worden belicht.

Oosterhof: 'Met als aardig detail dat het filmdoek van vierhonderd vierkante meter waarop geprojecteerd wordt, geweven is op machines van het museum. Het is een soort poëtisch document. Je loopt erlangs, beelden lichten op, muziek klinkt en dan komen de thema's wonen, werken, scholing, emancipatie en bedrijfscultuur aan de orde.'

De tentoonstelling loopt door tot het heden en voor dit onderdeel is beeldmateriaal gebruikt, dat gemaakt is in de drie textiel fabrieken die vandaag de dag nog steeds produceren: Van Puyenbroek in Goirle, Inova in Tilburg en Nijverdal/TenCate in Nijverdal.

Om het hele maatschappelijke leven van een textielarbeider te bestrijken, zijn in een afgesloten filmcabine op drie schermen de verhalen te horen

van ooggetuigen, die ieder vanuit hun specifieke invalshoek vertellen wat leven en werken in de textiel betekende.

Oosterhof: 'Naast de textielarbeider vertelt bijvoorbeeld een ploegbaas, een directeur, een spoolster en een nopster zijn of haar persoonlijke geschiedenis. Daarbij komen heel specifieke kenmerken aan de orde die je eigenlijk nooit hoort. Zoals over 'noppen en stoppen', het wegsnijden of juist vervaardigen van oneffenheden in lappen stof. Arbeid die vooral door getrouwde katholieke vrouwen werd verricht, die officieel niet mochten werken omdat ze een gezin hadden, maar natuurlijk verlegden zaten om aanvulling van het gezinsloos.

Het meest interactieve onderdeel van de tentoonstelling vormen de verhalen over zestig voorwerpen die in een glazen vitrine liggen en die via een touch screen kunnen worden geactiveerd.

Oosterhof: 'Die voorwerpen variëren van gereedschap tot een vakbondsvaandel, maar er is bijvoorbeeld ook een jodenster. Het NIOD heeft in 1992 uitgezocht dat weverij De Nijverheid in Enschede de jodenster produceerde en dat is wrang, maar het mag niet worden verbloemd.'

En het mooiste onderdeel van de collectie?

Oosterhof: 'Dat is wat mij betreft ongetwijfeld het borstbeeld van Margaretha Sinclair, de heilige van de fabrieksmeisjes. We hebben het geschonken gekregen van de familie Eras uit Tilburg, die het op de brandkast in het kantoor van de fabriek had staan. Sinclair was een meisje dat van 1900 tot 1925 leefde in Edinburgh. Ze werd non en heeft aantoonbare wonderen verricht. Nooit van gehoord? Nou, ik ben er ook pas sinds een jaar achter, hoor. In de collectie zitten natuurlijk ook bidprentjes met haar afbeelding. Relikwieën? Achterop de prentjes zitten stukjes stof!'

Maria van Haperen

De tentoonstelling in het Textielmuseum Tilburg is bestemd voor iedereen vanaf ongeveer tien jaar. Voor de kinderen in de basisschoolleeftijd zijn bij het laatste onderdeel, de getuigenissen, vier quizen en spelletjes. Een speciaal lesprogramma bij de tentoonstelling is niet beschikbaar.